

Sygn. akt II UK 126/19

POSTANOWIENIE

Dnia 2 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku W. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o zasiłek chorobowy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 21 grudnia 2018 r., sygn. akt III Ua (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 21 grudnia 2018 r., po rozpoznaniu apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 8 października 2018 r. w punkcie I w ten sposób, że oddalił odwołanie ubezpieczonego W. R. od decyzji organu rentowego z dnia 15 czerwca 2018 r., odmawiającej ubezpieczonemu prawa do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego za okres od dnia 12 grudnia 2017 r. do dnia 16 czerwca 2018 r. oraz od decyzji z dnia 19 lipca 2018 r., którą organ rentowy odmówił ubezpieczonemu wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego w związku z wypadkiem przy pracy za okres od dnia 12 czerwca 2018 r. do dnia 8 listopada 2018 r. z powodu istnienia zaległości w opłacaniu składek wynoszącej powyżej 6,60 zł.

W motywach orzeczenia Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy oraz chorób zawodowych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1205, dalej jako ustawa wypadkowa), osobom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą oraz z nimi współpracującymi oraz członkom ich rodzin świadczenia, o których mowa w ust. 1, nie przysługują w razie wystąpienia w dniu wypadku lub w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczeń z tytułu choroby zawodowej zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne na kwotę przekraczającą 6,60 zł do czasu spłaty całości zadłużenia, z zastrzeżeniem art. 47 ust. 3. W rozpoznawanej sprawie poza sporem pozostawało, że ubezpieczony w dniu wypadku przy pracy zalegał z opłatą składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej. Zadłużenie to zostało objęte układem ratalnym, którego spłata ma nastąpić do dnia 16 sierpnia 2019 r. Według Sądu Okręgowego, umowa o rozłożenie należności na raty nie prowadzi do uznania, że zadłużenie tytułem składek na ubezpieczenia społeczne nie istniało i prowadzi do utraty funkcji gwarancyjnej art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy wypadkowej, a jedynie do wstrzymania rozpoczęcia biegu terminu z art. 6 ust. 3 tej ustawy.

Ubezpieczony w skardze kasacyjnej od tego wyroku zarzucił naruszenie prawa materialnego, to jest: 1) art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej w związku z art. 29 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266, dalej jako ustawa systemowa), przez ich błędną wykładnię i uznanie, że termin przedawnienia określony w art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej ulega zawieszeniu w związku z zawartą przez strony umową o rozłożeniu należności z tytułu składek; 2) art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej w związku z art. 29 ust. 1 i 1a ustawy systemowej, przez błędną wykładnię i uznanie przez Sąd drugiej instancji, że istnieje w niniejszej sprawie zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w sytuacji, gdy prawidłowa wykładnia art. 29 ustawy systemowej prowadzi do przyjęcia, iż skoro ustawodawca dopuścił spłatę zaległości w terminach ustalonych przez organ rentowy w umowie ratalnej, to tym samym kwota zaległości nie jest wymagalna przed nadejściem umówionych terminów, natomiast staje się wymagalna dopiero

gdy dłużnik nie spłaci rat w ustalonych przez organ rentowy terminach, co powinno skutkować uznaniem, że na dzień wydania zaskarżonych decyzji zadłużenie z tytułu składek nie istniało; 3) art. 29 ust. 1 i 1a ustawy systemowej w związku z art. 6 ust. 2 ustawy wypadkowej, przez ich błędną wykładnię i uznanie, że art. 6 ust. 2 ustawy traciłby funkcję gwarancyjną, gdyby przyjąć, iż umowa ratalna zawarta w trybie art. 29 ust. 1 i 1a ustawy systemowej powodowałaby, że zadłużenie nie istnieje, w sytuacji gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów powinna prowadzić do wniosku, że pomimo zawarcia umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek, funkcja art. 6 ust. 2 ustawy wypadkowej zostaje zachowana, ponieważ organ rentowy może zgodzić się na zawarcie układu ratalnego wówczas, gdy stan finansów publicznych na to zezwala, a zatem interesy organu rentowego są dostatecznie zabezpieczone.

Ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego z dnia 8 października 2018 r. w zakresie punktu I oraz zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na potrzebę wykładni przepisów budzących wątpliwości w orzecznictwie sądów, a dotyczących zagadnienia - „czy zawarcie pomiędzy organem rentowym a ubezpieczonym umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne (art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej w związku z art. 29 ust. 1 i 1a ustawy systemowej) ma skutek, że dopóki ubezpieczony prawidłowo i terminowo realizuje postanowienia umowy, to na koncie ubezpieczonego nie istnieje zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne”.

W przypadku odpowiedzi przeczącej pojawia się kolejne istotne zagadnienie prawne, „czy w razie zgłoszenia przez ubezpieczonego w trakcie realizowania przez niego umowy ratalnej zawartej na podstawie art. 29 ust. 1 i 1a ustawy systemowej wniosku o wypłatę świadczenia na podstawie art. 6 ust. 1 i 2 ustawy wypadkowej organ rentowy powinien zawiesić postępowanie i rozpatrzenie wniosku

do czasu upływu terminu spłaty ostatniej raty wynikającej z umowy zawartej z organem rentowym”.

Występuje ponadto potrzeba wykładni przepisów budzących wątpliwości w orzecznictwie, a dotycząca zagadnienia, „czy w przypadku zawarcia między organem rentowym a ubezpieczonym umowy o rozłożenie na raty należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne dochodzi do zawieszenia biegu terminu przedawnienia wynikającego z art. 6 ust. 2 i 3 ustawy wypadkowej.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie kwalifikuje skargi do merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Gdy idzie o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego oraz doktryny „istotność zagadnienia prawnego” konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia

innych podobnych spraw. Przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego należy w tym kontekście rozumieć zatem jako konieczność uzasadnienia, dlaczego rozpoznanie skargi kasacyjnej będzie służyło rozwojowi prawa. Podkreślić przy tym należy, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może być powoływaniem okoliczności istotnych tylko w ocenie samej strony, ale muszą one ściśle nawiązywać do przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno zatem przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudence i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia

2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Skuteczne powołanie przez skarżącego przesłanki objętej art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga natomiast wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy.

Mając powyższe na względzie stwierdzić należy, iż skarżący nie wykazał występowania przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Artykuł 6 ust. 2 ustawy wypadkowej stanowi, że osobom prowadzącym pozarolniczą działalność nie przysługuje zasiłek chorobowy (i świadczenia wymienione w ust. 1) w razie wystąpienia w dniu wypadku zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne na kwotę przekraczającą 6,60 zł do czasu spłaty całości zadłużenia. Zgodnie z ust. 3 tego artykułu, prawo do zasiłku chorobowego przedawnia się, jeżeli zadłużenie, o którym mowa w ust. 2, nie zostanie uregulowane w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku lub od dnia złożenia wniosku o przyznanie tych świadczeń z tytułu choroby zawodowej. W wyroku z dnia 17 stycznia 2019 r., III UK 204/17 (OSNP 2019 nr 12, poz. 144), Sąd Najwyższy stwierdził, że w świetle art. 6 ust. 2 ustawy wypadkowej oczywiste jest, że nie stanowi stanu zadłużenia (na dzień wypadku) zobowiązanie składkowe, które wygasło na skutek umorzenia w oparciu o przepisy ustawy abolicyjnej albo przez zapłatę w ramach układu ratalnego jeszcze przed dniem wypadku. W takim przypadku nie ma zastosowania art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej. W myśl art. 59 § 1 pkt 1 Ordynacji podatkowej, stosowanego do należności składkowych na mocy art. 31 ustawy systemowej, zobowiązanie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne wygasa w całości lub w części wskutek: zapłaty; potrącenia; zaliczenia nadpłaty lub zaliczenia zwrotu składek; umorzenia zaległości; przedawnienia.

A zatem zawarcie układu ratального (w ramach postępowania abolicyjnego, ale także w każdym innym przypadku) nie powoduje wygaśnięcia zobowiązania objętego tym układem. Natomiast wpłaty należności z tytułu składek rozliczane są w sposób wskazany w § 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawie rozliczania składek, do których zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 78, poz. 465 ze zm.) i w związku z tym objęte układem ratalnym zobowiązanie wygasa sukcesywnie w miarę pokrywania go kolejnymi wpłatami. W związku z tym, jeżeli zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne istniejące w dniu wypadku obejmuje należności objęte układem ratalnym, ale jeszcze nieumorzone, to nie można uznać, że nie istniało zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. Z tego względu już w wyroku z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 118/08 (OSNP 2010 nr 13-14, poz. 168 z glosą A. Kurzycha, PiP 2011 nr 1, s. 128-133), do którego odwołuje się także skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy przyjął, że określony w art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej termin przedawnienia zostaje przerwany przez złożenie wniosku o wypłatę świadczenia oraz ulega on zawieszeniu w związku z zawartą przez strony umową o rozłożenie na raty należności z tytułu składek i biegnie na nowo od dnia uregulowania przez ubezpieczonego zaległości składkowych (zob. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 marca 2008 r., II UK 132/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 158; z dnia 20 maja 2013 r., I UK 608/12, LEX nr 1348190; z dnia 11 marca 2015 r., III UK 149/14, OSNP 2017 nr 1, poz. 7 z glosą W. Witoszko OSP 2016 nr 7-8, poz. 74).

Ugruntowaną przez Sąd Najwyższy wykładnię art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej podzielił także Sąd Okręgowy, wskazując, że w przypadku zawarcia układu ratального nie dochodzi do przedawnienia roszczeń z ustawy wypadkowej bowiem wstrzymany zostaje bieg terminu z art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej, a w przypadku, gdy on biegnie – następuje jego zawieszenie. Taką konstrukcję przewiduje wprost art. 24 ust. 5a ustawy systemowej, do której odwołał się również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 marca 2015 r., III UK 149/14. Tym samym nie jest możliwe przyznanie prawa do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego, gdy ubezpieczony posiada w dacie wypadku przy pracy

zaległości w opłacie składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie przekraczającej 6,60 zł, zaś zawarcie układu ratalnego powoduje jedynie, że termin do spłaty zadłużenia nie rozpoczyna się lub ulega zawieszeniu. Ponadto, jak trafnie zauważa skarżący, postępowanie przed organem rentowym toczy się na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Obowiązujące są zatem przesłanki do zawieszenia postępowania wymienione w art. 97 i art. 98 k.p.a. oraz w art. 82 ustawy systemowej, które nie przewidują obligatoryjnie zawieszenia postępowania w sprawie o prawo do świadczeń z ustawy wypadkowej w związku z zawarciem układu ratalnego. W sprawach z zakresu ubezpieczenia społecznego sąd bada legalność decyzji na datę jej wydania. Stąd nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń. Zasadą rządzącą tymi stosunkami jest właśnie możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną prawomocnych orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 117, a także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 1986 r., II URN 182/86, OSNCP 1987 nr 12, poz. 212; z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 231/99, OSNAPiUS 2000 nr 19, poz. 734; z dnia 8 lipca 2005 r., I UK 11/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 98).

Sumując powyższe, skarżący nie wykazał, aby w rozpoznawanej sprawie spełniły się przesłanki przyjęcia jego skargi kasacyjnej do rozpoznania i Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.